

Ügyiratszám: BTM/254-3/2026
Ügyintéző: Szerdahelyi Márk

KÉPZŐMŰVÉSZETI SZAKÉRTŐI ÁLLÁSFOGLALÁS

A helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervezetek feladat- és hatásköreiről szóló 1991. évi XX. törvény 109. § (1) és (2) bekezdéseinek alapján.

1.) TÁRGY

A Visual Europe Zrt. kezdeményezésére a Budapest I. kerület, Clark Ádám térre tervezett Rubik-kocka installációval kapcsolatos szakértői zsűri

2.) SZAKÉRTŐI KONZULTÁCIÓ IDEJE, HELYE

2026. február 9., 11 óra, 1036 Budapest, Lajos u. 158. (Budapest Galéria)

3.) RÉSZTVEVŐK

A Budapest Galéria megbízásából felkért szakértők:
Szöllőssy Ágnes művészettörténész
Hory Gergely PhD egyetemi adjunktus, BME Urbanisztika Tanszék
Vincze László DLA építészmérnök

A Budapest Galéria részéről:
Dr. Szerdahelyi Márk művészettörténész, osztályvezető
Dr. Schmidt Péter művészettörténész, jegyzőkönyvvezető
Kádár Zsófia művészettörténész, kulturális referens

4.) KÖRÜLMÉNYEK ISMERTETÉSE

2026. január 16-án a Visual Europe Zrt. képzőművészeti szakértői állásfoglalás iránti kérelmet nyújtott be a Budapest I. kerület, Clark Ádám téren (hrsz.: 14398) felállítani szándékozott Rubik-kocka installációval kapcsolatban. Az alkotás Csernyik Tamás (generál tervező) tervei és Sam Havadtoy képzőművészeti dizájnja alapján készül. A megbízó a kérelemhez előzetesen megküldte az örökségvédelmi bejelentési tervhez tartozó, látványterveket is tartalmazó komplett műszaki dokumentációt, valamint ezzel összefüggésben az Építési és Közlekedési Minisztérium Országos Építészeti Tervtanácsának 2025. november 25-én kelt Tervtanácsi véleményét (Iktatószám: EPAT/8258-3/2025/ÉPFO) és Budapest Főváros Kormányhivatala Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztályának 2025. december 13-i végzését (Iktatószám: BP/ETDR-2601/10236-2/2025). Ezekhez a művész, Sam Havadtoy további fotókat bocsátott rendelkezésre a bronz szoborról (annak összeállítás, illetve patinázás előtti állapotáról), illetve egy újabb látványtervet, valamint egy méretekkel feltüntetett vázlatot.

A tervezett installációt a Fővárosi Önkormányzat tulajdonában lévő Clark Ádám téri körforgalom zöldfelületének közepén állítanák fel. A benyújtott terv alapján az előpatinázott bronz szobor két részből áll: felső része egy sarkára állított kocka, mely az alsó, szintén bronz anyagú gömbszeleten áll. Ez utóbbin nyert elhelyezést a felirat. Ez alatt található – az alkotás talapzata

gyanánt – egy mézskő gyűrű, mely a 20 méteres sugarú körforgalom közepén 3,1 méteres átmérővel rendelkezik. Az installáció teljes magassága a földtől számítva mintegy 4,48 métert tesz ki, melyből a felső kocka 3,8 méteres, a 3 méter átmérőjű gömbszelet pedig 68 cm-es magassággal bír.

Az installáció szerves része a körforgalom külső oldalán, a 0 kilométerkö közelében elhelyezésre kerülő 1,8 méter magas, 60 cm széles és 16 cm vastag, állított téglalap alakú kültéri kiosk (kezelőpanel), ahonnan interaktívan vezérelhető a kocka színes megvilágítása.

5.) SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNY

Előjáróban fontos megjegyezni, hogy Budapesten, s különösen Fővárosi Önkormányzat tulajdonában lévő területen – az általa kibocsátott ún. „szoborkoncepció” („Budapest Főváros Köztéri Művészeti Konceptiója 2022-2025”) értelmében – köztéri képzőművészeti alkotás felállítása esetén képzőművészeti pályázat kiírása szükséges. Jelen projekt azonban sajnálatos mód ezt nem csak nélkülözte, de a zsűri időpontjára – vagyis már azt megelőzően – a kocka és a gömbszelet leöntve várakoztak az öntödében. Állásfoglalásunkban tehát ezekre vonatkozó bármilyen szakmai módosító javaslat megvalósítása csaknem lehetetlen, a tervzsűri munkájának ezen része tehát alighanem felesleges.

Magával az alkotással kapcsolatban a zsűri meglátása az, hogy annak anyaga ugyan tartós, hagyományos, ám jelen, innovatív találmányhoz sokkal jobban illett volna kevésbé tradicionális matéria alkalmazása. Az előzetes fényképek alapján a kocka megjelenítése nem szerencsés; az egyes elemek kialakítása „pántok” segítségével valósult meg, mely nemkívánatos asszociációkra adhat lehetőséget (pl. konténer). A műalkotás maga nem fejezi ki a fejlesztőjének legfőbb sajátosságait, térbeli dinamikáját, játékosságát, a logikai készséget igénylő interaktivitást, sajátos színvilágát. Érdemes lett volna megvizsgálni olyan kevésbé statikus, kevésbé konzervatív komponálási módokat is, mint pl. a nem sarkára, hanem élére állított kocka, vagy/és a középső elem elforgatásának lehetőségét. Sőt, jelentős – nem csak képzőművészeti – értéket képviselne, a Rubik-kocka gondolatiságát jobban reprezentálná, ha a szemlélőnek lehetősége lenne belülről is megtapasztalni a szellem és a tér együttes élményét. Nehezen értelmezhető a felület csipkézettsége. Azon túl, hogy feltehetően egy funkcionális elem – hogy a színes fény átszűrődjön – a csipkémotívum teljesen öncélú, egyszerűen az anyag és a műfaj disszonanciájára építő, nem különösebben szofisztikált blikkfang, mely inkoherens látványegyüttest hoz létre, eltéríti a konstrukció megértésére irányuló figyelmet, és a méltán világhírű találmány autonómiáját teszi viszonylagossá. Bár a felirat rövid és feltehetően nehezen vagy egyáltalán nem lesz olvasható, a HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpontnak állásfoglalását kikérni mégis szükséges.

Az előzetes tervek szerint a kocka oldalainak elemeit – pontosabban azok színeit – egy külön, a tér délnyugati oldalára, a 0 kilométerköhöz közel elhelyezett kiosk segítségével lehetne változtatni, mintegy „forgatni”. Dinamikus logikai játékként egyik lényegi sajátossága a Rubik-kockának a teljes forgathatóság – azaz a „fej” mellett a „test” egyidejű használata –, kérdéses, hogyan rakható ki az, ha maga a kocka nem forgatható, azt az operátor a kiosktól statikus helyzetben látja. Ha pedig a képernyő nyújt segítséget a többi oldalhoz, nem-e veszik el a játék egyik legfontosabb eleme? Szintúgy nem világos – a látványtervek alapján csak sejthető –, hogy az interaktivitás, vagyis a kocka megvilágítása, ill. az azzal való játék nappal is funkcionálna, vagy csak a sötétedés utáni időpontokra korlátozódna?

Ami a helyszínválasztást illeti: a Clark Ádám tér (és a 0 kilométerkö) világörökségi helyszín, Budapest egyik szimbóluma, a legrégebbi budapesti híd és a szoroson utána tervezett és épült Váralagút között. Bár mai képe a 2. világháború utáni átalakításokat tükrözi, az az egységes átnézet – ha úgy tetszik enfilade – mely a tervezéskor is szempont volt, a mai napig megtartotta az eredeti koncepciót annyira, hogy az időközben többször „lecserélt” 0 kilométerkövet sem helyezték e tengelybe. A zsűri egységesen amellet foglalt állást, hogy a Rubik-installáció felállításának tervezett helye ezt a több, mint másfél évszázados hagyományt, valamint a tervezői szándékot veszi semmibe, tolakodóan töri meg a tengelyt és inkoherensen illeszkedik környezetébe, mellyel kapcsolata, összefüggése kérdéses. Már ha egyáltalán gondoltak erre a tervezők és nem csak arról van szó, hogy egy forgalmas, a turisták által frekvenciált helyszín választása volt a fő cél, mely semmilyen mód nem reflektál környezetére; vajon milyen kontextust vélhetünk felfedezni a Rubik-kocka, a Lánchíd, az Alagút, Clark Ádám, vagy az ország origója között?

Nem szerencsés a helyszínválasztás azért sem, mert maga a műalkotás nem megközelíthető helyen van. Sőt, kifejezetten balesetveszélyes gondolatiság húzódik a koncepció mögött, hiszen tartani lehet attól, hogy emberek egy csoportja – elsősorban turisták – a tiltás ellenére is a körforgalmon keresztül-kasul áthaladva egy-egy képért kockáztatják a saját, illetve a forgalomban résztvevők testi épségét (a zöldfelület épségéről már nem is beszélve). Ezzel összefüggésben említésre érdemes a

kivilágított – és színeit változtató – kocka vizsgálatának kérdése a gépjárművezetőkre, tudniillik nehéz felmérni annak hatását, hogy a látvány – különösen sötétben – mennyire vonhatja el a figyelmet a volánnál ülőktől.

A fentiek alapján a Budapest Galéria – mindamellett, hogy a legmélyebb tisztelettel adózik a Rubik-kockának és ifj. Rubik Ernő zsenialitásának – a tárgyi alkotás Clark Ádám téren történő felállítását határozottan elutasítja. E helyett új helyszínre, kulturálisan-történelmileg kevésbé érintett, jobban kontextualizált környezetbe pályázati úton kiválasztott, jól megközelíthető mű felállítását javasolja.

Budapest, 2026. február 20.

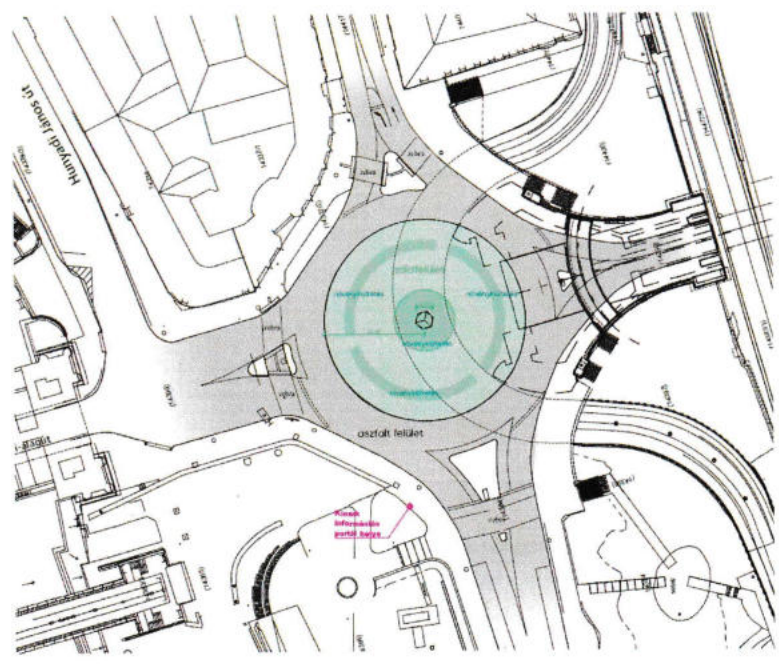
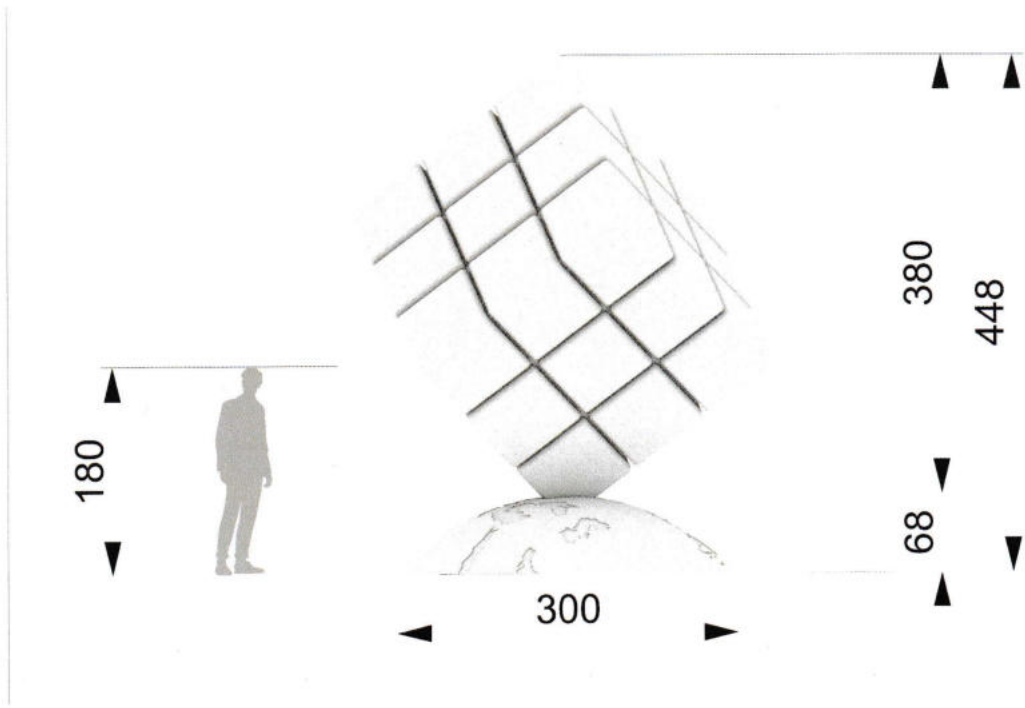
Dr. Szerdahelyi Márk
osztályvezető

Melléklet: képek (7 db)

Az állásfoglalást kapják:

- Visual Europe Zrt., 2151 Fót, Ormos Ferenc út 5.
- Főpolgármesteri Hivatal Kulturális, Turisztikai, Sport és Ifjúságpolitikai Főosztály
- Budapesti Történelmi Múzeum
- Budapest Galéria

PROJEKT KEZELŐI	
Hajek Zsombor Visual Europe regisztrált művészeti tervezőiroda	
Sam Havardtoy design tervezőiroda	
Bodor Viktor technikai tervezés	
Mérei Attila Óbuda-Újpek tervezési menedzser	
Csömér Tamás E/1 13-2116 Óbuda-Újpek projektvezető	
Kakóczy Norbert E 01-6403 Óbuda-Újpek	
Sikó Dániel E 01-6563 Óbuda-Újpek	
Nagy Zoltán Óbuda-Újpek tervezési vezető	
Makra Elek tartószerkezet tervező	
Harácsi János Fémterv Zrt. tervező	
Kovács László Fémterv Zrt. tervező	
Huszár Gábor Fémterv Zrt. tervező	
Csurgó Zoltán Ledron Kft. tervező	
MÉRNÖKSÉG KAPCSOLÓTERELEN	
Hajek Zsombor Visual Europe Zrt.	
TERVEZŐ	
Óbuda-Újpek Zrt. 1033 Budapest Févezői út 3/A	obuda.
HELYSÉGI	
Clark Ádám tér Budapest	
PROJEKT MÉRŐVÉZETŐ	
Rubik projekt Örökségvédelmi bejelentési terv	
TERVEZÉSI ÉRTÉK	
Helyszínrajz: M1-500	B05
78-25-003	2025.12.08.

